

Rigó Béla

Kincskereső vagy Nincskereső

Tisztelt Hallgatóim! Tisztelt Olvasóim!*

Ebben a pillanatban még nem tudom, hogyan jut el Önökhöz ez a szövegem. Csak egy biztos, én nem tudom elmondani. Beteg vagyok, kezelés alatt állok. Ha javulna az állapotom, akkor sem tudnék végigülni egy kerekasztalt.

Azt terveztem, sok folyóiratszámot hozok ide. Ezek közül időnként felmutatok egyet-egyét, Önök pedig becsületszóra elhiszik, hogy az adott számban benne van az, amiről éppen beszélek. Referátumom szövege mellett most csupán egyetlen egy lapszámot küldök el: ez a Kincskereső utolsó száma.

Egyszerre túl sok mindent kellene megmagyaráznom. Ezért azt teszem, amit minden olvasómnak (hallgatómnak) javaslok: vegye kézbe a lapszámot. Akik nem tudnak magyarul, azok is pontosan nyomon követhetik a képek segítségével azt, amit elmondok.

A borító első oldalán egy képzelt szerkesztőséget látunk, amelyre a lap egyik ismert kabalafigurája éppen most teszi ki a táblát: zárva. A címben is megváltozott egy betű, így a Kincskeresőből Nincskereső lett; angolra áttéve a szójáték már nem olyan szellemes, de a lényeg érthető. Aki eddig követett bennünket, az már biztosan türelmetlen, hiszen nem tudja, mi ez a Kincskereső, amiről beszélünk. Őt részben eligazítja a borítón is olvasható felirat: „Irodalmi folyóirat tizenéveseknek”. Amit a kezében tart, az a harmincharmadik évfolyam első-második összevont száma. Ha továbblapoz, elolvashatja, kik alapították a lapot, kik a jelenlegi tulajdonosai, szerkesztői. A legfontosabb információ egy keretes szöveg: a lapszám anyagának kilenc-tized részét régi lapszámokból fotóztuk ki, a minőségért elnézést kérünk. Ha módunk lesz rá, kiköszörüljük a csorbát, ha nem, akkor lehet sajnálni bennünket, erre utal az oldalak körül a gyászkeret. Később még kiderül: egy évtized terméséből válogatott maga a főszerkesztő. Ezt a szerkesztési módot részben az anyagiak hiánya indokolja, részben egy kis exhibicionizmus. Lássák minél többen, milyen volt az a lap, amely nem kapott elég támogatást a folytatáshoz. És ezzel máris kétfelé ágazik el gondolatmenetünk. Menjünk tovább azon a szálon, amely a lapban közölt írásokból próbál valami konklúzióig eljutni.

Kezdjük a versekkel! Ezek általában nehezen fordíthatóak. (Ezt mint gyakorló műfordító személyesen is tanúsíthatom.) Ebbe a számba az évtized kedvenc versei kerültek be. A költők között nem találunk igazi, tananyagba bejutott klasszikust. Csak kettő nem él közülük. Az egyik Eörsi István. (Bocsánat a nevekért, de az esetleges magyar közönségnek ezek sokat jelentenek.) Róla egy külföldinek azt mondhatjuk el, hogy ifjan kommunista volt, 1956-ban forradalmár. Utána évekig ült börtönben, később a magyar Lukács György filozófiai műveit fordította

németből magyarra. Aztán amikor már szabad volt neki, boldogan írt minden műfajban. A gyerekek azt a versét szeretik legjobban, amely csak véletlenül került bele egy nekik szóló válogatásba, ez a szárítókötélen lengő bugyiról szól, amely duzzadozik a szélben. Így: „forma van, nincs tartalom”. A másik lírai szenzáció témája egy focimeccs. A mű patináját az adja, hogy a verekedő szurkolókat végül – a harmincas évek szokásai szerint – lovas rendőrök verik szét kardlappal. Szövege egyébként elveszett, különféle apokrif változatokban keringett. A hiteles változat nemrég került elő, ezt a Kincskereső közölte elsőnek.

Számomra is meglepetés, hogy a folyóiratszámomban közölt ma élő költők fele romániai magyar. Ez a nem magyar közönség számára is sok mindent elárul. Kisebbségi helyzetben az író, és különösen a költő számára kiemelten fontos a gyermekolvasó, az iskola, hiszen műveinek jövője függ ettől a befogadó közegtől. Ez a függés kölcsönös, az iskolák gyakran hívják találkozókra saját legjobb költőiket. Ugyanakkor azért is lehetnek műveik a Kincskeresőben, mert folyamatosan jelen vannak a magyarországi irodalmi közéletben is. (Ferenczes István csíkszeredai, Kovács András Ferenc marosvásárhelyi, Visky András kolozsvári.)

Megjelenik versanyagunkban a legdivatosabb téma, a csonka családok lírája. Koráértett gyermekek próbálják megemészteni szüleik problémáinak rájuk eső részét. Gyurkovits Tibor ennek a problémakörnek a közhelyeiből csinál költészetet. („Apám kezében anyámét nem láttam soha.” „Elvált szülők gyereke nem is tudom, gyerek-e?”) Ennek a tematikának a jogosságát leginkább az igazolja, hogy a gyerekek nem csupán olvassák ezeket a monológokat, hanem maguk is írnak hasonlókat, immár két évtizede.

A Kincskereső rendszeresen közli – korlátozott mértékben – a legjobbnak vélt gyermekíráásokat. Vannak elkötelezett hívei annak a koncepciónak, hogy egy gyermeklapba csak ezek valók. Ezzel nem értünk egyet. Ma már sok iskola, közigazgatási kerület, város ad ki gyermekantológiákat, némelyik önmagában meghaladja a mi összterjedelmünket. Egy ilyen publikáció épp a könnyű elérhetőség miatt nem tud rangot adni az arra érdemes műveknek, szerzőknek. Ennél is nagyobb baj, hogy a gyerekek egymás műveit elolvassák (hangsúlyozzuk: egy ismert, rivalizáló csoporton belül!), de nem olvasnak csak úgy, az olvasás kedvéért gyermekműveket. Néhány gyermekszerzőnk itt közölt írását azonban sikerült a felnőtt presztízs magaslataiba emelni.

Megint becsületszóra kell, hogy elhiggyék a külföldiek, a Kincskereső elég korán fel tudott figyelni azokra a fiatal tehetségekre, akik hamarosan fényes karriert futottak be. Ma Magyarországon Varró Dániel a legnépszerűbb költő a felnőtt értékekre fogékony gyerekek és az egyre nagyobb számban jelen levő infantilis felnőttek között. Az ő érdeme, hogy az angol nonszensz költészet stílusa egyre jobban meghatározó a magyar gyerekköltészetben. (Korábban a népdalok és a szürrealista költők adták meg az alaphangot.) Verseinek bravúros rímtechnikáját sajnos nem prezentálhatjuk, azt viszont elmondhatjuk, hogy a most közölt versének hőse a postás bácsi, aki felköltözött az internetre, és mióta létezése virtuális, nem fáj a lába. Modern világunk tele van megfejthetetlen titkokkal, amelyeket nem értünk, csak használunk. Mi még görcsösen, gyermekeink már ösztönös ter-

mészetességgel. Éppen ideje, hogy a mese és a költészet világában lecseréljük az elavult, elektronika előtti varázslatokat.

Prózát keveset találunk ebben a válogatásban. Kevés a hely és még egy szép, tömör novella is megvan tízezer karakter. Az egyik egy különleges hangú, nemrég meghalt magyar író (Császár István) műve, mely egy szegény fiú és egy gazdag lány szerelmét mutatta be hat-hét éves korú gyerekek szereposztásában. A fiú – érzelmeit bizonyítva – elviszi a lányt titkos kincsesbányájába, egy elhagyott szeméttelre. A lány saját higiéniai szintjének megfelelően kétségbeesetten menekül. Hasonló alapokon nyugszik az 1956-os forradalmat idéző történet. Az orosz katonák a bérház udvarán feltartott kezű kölyköket terelnek a falhoz. Ők gyújtották fel a padlásról benzines palackokat dobálva páncélozott járművüket. Az egyik fiú sírva tiltakozik, ő semmit sem csinált. Az orosz parancsnoknak valami feltűnik. A kölykök egy részének aránylag tiszta a keze, a többié nagyon piszkos. Az utóbbiak járhattak a padláson. A mesélő hőst társaival elzavarják, de legjobb barátját elviszik a gulagra. Nem járt a padláson, de ritkán mosott kezet.

A legnépszerűbb prózai történet szerzője a magyar irodalom élő klasszikusa, Lázár Ervin. „Apu, Isten szokott focizni?” – kérdezi fia az írótól, és aztán elábrándoznak arról, mi lenne, ha az Úr megfelelő felszerelésben beállna öt percre a magyar nemzeti válogatottba. És ha már megnyereti velünk az Európa-bajnokságot, akkor egy kis időre velünk marad, és elintéz még egy-két megoldhatatlannak tűnő problémát.

A 20. század egyik újra felfedezett klasszikusától is olvashatunk egy kamasztörténetet. Kamaszkorában írta egy zenekritika és egy diákújságból származó humorreszk között. (Egyébként ő, Csáth Géza az egyetlen olyan magyar író, aki „belőve” pisztollyal lelőtte a feleségét, majd egy különleges adag morfiummal végzett magával is. Ha ez szélesebb körben ismertté válik, a fiatalok közt is kultusza lesz.)

A legizgalmasabb prózai alkotás mégiscsak egy 17 éves lány (Karafiáth Melinda) műve. Egy budapesti Duna-szigeten minden évben popfesztivált rendeznek, amelyről a tinédzserek rajongva, a kijózanodott felnőttek borzongva mesélnek. Az író nő (megérdemli az elnevezést) első Sziget-élményéről számol be olvasóinknak. A visszakereshetőség kedvéért afféle Sziget-kislexikont kanyarint, ennek címszavai magukba foglalják a legfontosabb tudnivalókat, és a szerző alig kódolt élményeit. Az eredmény talán szociográfia. Hasonló a gyermekbántalmazásról (child abuse) készített „felnőtt” íráshoz, vagy ahhoz, amelyben gyermekek vallanak szüleik munkanélküliségével kapcsolatos problémáikról. A megvizsgált 8–9 évesek meglepően kritikusan néznek szüleikre. Az egyikük szerint azért „legyen az apámnak munkája, mert most minden nap részeg”. Akiket közvetlenül nem érint a probléma, azok hajlamosak általánosítva ítélni: szerintük a munkanélküli abból lesz, „aki nem szeret dolgozni... aki nem jól dolgozik... akinek nincs gyakorlata... aki ingyenélő...”. Hogy ezt elkerülje egy felnőtt: „ne legyen nagyszájú a főnökövel szemben, azt csinálja, amit mondanak neki, néha el kell tűrnie, hogy munkatársait kirúgják, különben ő is így végzi”.

Az olvasók szeretik az interjúkat. Ezeket többnyire a főszerkesztő készíti, és ismerőseit presszionálja, hagyják magukat zaklatni kérdéseivel. A nem magyaroknak talán az Oscar-díjas filmrendező, Szabó István válaszai lehetnek a legér-

dekesebbek. Talán a magyaroknak is, hiszen nemrég kavart óriási vihart, amikor kiderült, hogy Szabót a forradalom után az állambiztonsági szervek arra kényszerítették, hogy a kemény terror korszakában jelentéseket írjon nekik. A megmaradt szövegekből az derül ki, hogy nem ártott senkinek. De azért sokaknak jól esett, hogy most belerúghatnak. Utólag átolvasva szeretnénk Szabó gondolatait egy tankönyvben vizionálni. Valamikor ő is, mint minden európai rendező a Cannes-i Arany Pálmáról álmodott, most miért az Oscar-díj a legfontosabb? Szabó szerint az európai filmművészet saját eredményei láttán gőgös lett. A rendezők elkezdtek filmeket készíteni egymásnak, meg egy sznob közönségnek, amely azt értékeli, hogy magas szinten vonatkozik. A mozi és a TV közti különbséget is szemléletesen határozza meg. Olyan, mintha arról döntenénk: templomba járjunk, vagy inkább otthon imádkozzunk. A magyar filmmel kapcsolatban keserű. Nem bízik tradíciókban, állami támogatásban, csak a biológiában. Egyszer minden nemzedék kiöregszik, és aztán jöhetnek a fiatalok.

Persze egy ilyen interjúnak sajátos követelményei is vannak. A Kincskereső megkeresi az államelnököt, Göncz Árpádot. Természetesen a Gyűrűk Uráról beszélgetnek, amelyet Göncz fordított magyarra. De, hogy a politika is szóba kerüljön, a kérdező egy kis szerepjátékot ajánl. Közéletünk melyik szereplője a Gyűrűk Urának melyik hőisével rokonítható? Aragorn király szerepe Antall József-re, a Magyar Köztársaság első miniszterelnökére osztható. Ő évtizedekig volt Göncz barátja, és pár évig lett politikai ellenfele. Gandalf szerepét a nagy magyar tudóspolitikus Bibó István kapta. Ő volt Nagy Imre kormányának az a tagja, aki még akkor is a helyén maradt, amikor a szovjet hadsereg elfoglalta a Parlamentet. Gönczcel együtt ültek a börtönben. Magára Gönczre egyébként Frodó szerepét osztja a kérdező. Ő az a magyar politikus, akin a legkevesebbet tudott rontani a hatalom.

A világ 34 nyelvére lefordított Janikovszky Éva 75. születésnapját is külön számban ünnepli meg a Kincskereső. Az interjú készítője ezúttal csupán azt kéri az ünnepelttől, sorolják fel együtt összes nevét. A kötelező és önként vállalt névváltoztatás, a karakteres becenevek aztán elég pontosan kirajzolnak egy pályáivet. Sajnos a magyar életpályák hasonlítanak egymásra. Valamennyiben törésvonal a háború, a fasizmus, a sztálinista diktatúra, a forradalom, a megtorlás. Akik különböző oldalakon álltak, azok is hasonló pályáiveteket írnak le némi fáziskésésekkel. Ezt próbáljuk elmagyarázni gyermekeinknek, unokáinknak egyre reménytelenebbül – sajnos és hála istennek. Ha valahol érződik generációs szakadék, akkor az éppen a politikához való viszonyban érhető tetten.

Persze nem mindenütt olyan szerencsések a gyerekek. Már korábban szó esett a határon túl élő magyarságról. Közülük az Észak-Jugoszláviában, Vajdaságban élő csoport szenvedett legtöbbet az utolsó másfél évtizedben. Egy kamaszoknak szóló összeállításból idéztünk, amelyet szerb író (Nedeljko Radlovic) szövegéből fordítottak ottani íróársaink. Így hitelesebb és biztonságosabb. A szövegek amolyan kamasz grafitik. Megtudhatjuk, hogy „a patkó csak a lovaknak hoz szerencsét”, „a kövér ember rövidebb ideig él, de hosszabb ideig eszik”. „Zavaros időkben nem ajánlatos tisztán látni.” „Jaj a népnek, amelynek csak a vezetői zseniáli-

sak.” Amint látjuk, a kamaszlázadás keveredik a politikai lázadással. Így aztán nem is tudjuk, kinek szól: „hogyan nem unják, hogy mindig nekik van igazuk!”

A Kincskeresőnek természetesen meg kell találnia a helyét az iskolai oktatásban is. Ezért van tele lefordíthatatlan nyelvjátékokkal, nehezen kimondható „nyelvtörőkkkel”. A másik sajátossága, hogy megpróbálja átlépni a humán kultúra és a reáltudományok mezsgyéit. Egyik legtöbbször idézett cikkünkben az időszámításunk előtti ötödik században élt görög filozófus, Zénon tanítását elevenítettük fel. Zénon a mozgással szemben táplált ellenérzéseit négy kétségben, görögül *aporiában* fogalmazta meg. A leghíresebb közülük az, amelyben a bölcs azt állítja, a gyors Akhilleusz sosem éri utol a lomha teknősbékát. Mert amíg odaér, ahol most a teknős van, addig a teknős elmászik, Akhilleusz oda is követi, de a teknős tovább mászik, és így tovább. Mi egy grafikonban rajzoltuk fel a helyzetet. Kiderült, hogy Zénon csupán azt bizonyítja be, hogy a görög hős nem éri utol előbb a teknőst, mint amikor utoléri. Egy másik írásban Verne holdutasait idéztük fel, akik egy hold felé száguldó ágyúövedékben állnak a padlón, és nézik a világűrbe kidobott döglött kutyát, amelynek teteme mellettük lebeg. Nekik van súlyuk, a kutyatetemnek nincs. Ki tudja jobban a fizikát: a három tudós (és a mögöttük álló író), vagy a döglött kutya? Némi fizikatudással kiderül, hogy az utóbbinak van igaza. Verne könyveiben számos olyan részlet található, amelyért az író saját korában is megbuktatták volna fizikából a híresen szigorú francia gimnáziumok valamelyikében. De hát más az élet, és más az irodalom.

Tisztelt Publikum, Olvasók és Hallgatók! Elnézést kérek azért a reménytelen igyekezetért, hogy nyelvhatárokon keresztül használható információkat adjak egy folyóiratról. Ennek összes paramétere bele van ágyazva egy társadalom, egy nyelv, egy korszak sajátos közegébe. Ugyanakkor nagyon sok tanulságot levonhatunk működéséből, sikereiből és még kudarcaiból is. Mielőtt azonban ebbe belevágunk, még néhány oldalt ismertetnem kell. Ezek elsősorban felnőtteknek szólnak. A legérdekesebb az a hat oldal, amely egy kilenc éve meghirdetett, hat éve lezárt pályázat végelszámolása. Ez a Kincskereső folyóirat történetének legnagyobb volumenű vállalkozása. Mondhatjuk rá, hogy a lap legnagyobb sikere, s a főszerkesztő legnagyobb kudarca. 2000-ben a magyar állam ezeréves fennállását ünnepelte. Utolsó pogány fejedelme 1000-ben keresztelkedett meg, és lett belőle Magyarország első királya. Ehhez a római pápa által küldött koronát vette igénybe, ami nagy előrelátás volt, ezért nem lettünk ortodoxok. Nagy ünnepre készült az ország, még nagyobb lett belőle. Több mint egy évig ünnepeltünk. Rengeteg pénzt elköltöttünk, ennek egy részét hasznosan. Műemlékeket restauráltunk, hagyományokat elevenítettünk föl, könyveket adtunk ki... Ezt az utóbbi lehetőséget szerettük volna mi is kihasználni.

Az olvasási statisztikák Magyarországon is ijesztő képet rajzolnak a Gutenberg galaxis jövőjéről. Mi ennek csak egy részproblémáját vizsgáltuk. Nemcsak kevesebb olvasó van, hanem kevesebb olvasmány is. Mint az IBBY magyarországi szekciójának egyik legrégebbi aktivistája, évekig részt vettem a hazai könyvtermés zsűrizésében, hogy ki tudjuk osztani az IBBY szekció díjait. Volt egy olyan évtized, amikor nem találtunk díjra érdemes ifjúsági regényt. Volt olyan év is, amikor semmilyen ifjúsági regényt nem találtunk. Korábban ez a műfaj vonzotta

az írókat. Ki nem szeret sikerkönyvet írni, amelynek a hagyományok szerint több kiadását is előre megjósolhatja? A legbiztosabb siker a történelmi regény volt. Voltak írók, akik egyenesen erre specializálták magukat. Ám ez a divat aránylag gyorsan elmúlt. Amikor okait kutattuk, sok mindenre rájöttünk. Először is: a meglévő történelmi regényállomány több szempontból nem volt korszerű termék. Sok száz oldalas könyvek voltak, hiszen nálunk az írókat azért fizették, amiért büntetni kellett volna, a terjedelmességért. Ezekben a könyvekben sok volt a leírás, a cselekmény kényelmesen ballagott előre, hiányzott a szex (pedig a valóságban nem így volt). Megértük azt, hogy néhány alapmunka négy-öt kiadásban porosodott a könyvtárak polcain. Az 1990-ben végbement politikai rendszerváltás új igényeket támasztott ezen a téren. Régi szokásunk ilyenkor kijelenteni: mától kezdve minden másképp volt. Amit az előző rezsim például a huszadik századról négy évtizeden át a gyerekek kezébe adott, arról kiderült, hogy vállalhatatlan. De amit a két világháború között preferált az akkori kurzus, azt sem lehetett visszahozni. Igazán jó gyerekkönyveket 100 évvel ezelőtt írtak Magyarországon, amikor Molnár Ferenc *Pál utcai fiúk* című regénye megjelent. Ez persze nem történelmi regény, csak az lett belőle. Bizonyára vendégeink között is hallottak többen róla, mert sok országban volt kötelező olvasmány. Történelmi regényeink persze saját múltunk epizódjait elevenítik fel. A török birodalom ellen jó 250 évig háborúztunk, ebből 150 évet a saját területünkön. Kevés számú diadalaink egyikét írta meg Gárdonyi Géza az *Egri csillagok* című regényében, amely ma is olvasható. A magyar Big Read versenyt is ez a könyv nyerte. Pedig a *Gyűrűk Ura* is bekerült a döntőbe. Éppen az ilyen örökzöld sikerek alapján mertük hinni, hogy egy új történelmiregény-sorozat lendítene valamit az ügyön.

Historia est magistra vitae, a történelem az élet tanítómestere. Mi is sokat tanulunk. Megtanultuk, hogy a pályázatok nem arról döntenek, ki szolgál jó ügyet, hanem arról, hogy az ügyet ki szolgálhatja. Elkészítettünk egy nagyjából nyolcvanezer dolláros projektet, amely a Millenniumi történelmi-regény pályázat néven vonul be majd az irodalomtörténetbe. Ötven íróat meghívtunk, ők ezért megírási díjat is kaptak függetlenül pályamunkájuk értékelésétől. 1997-ben indultunk, körülbelül huszonötezer dollárt ki is fizettünk, főként előlegekre. 1998-ban azonban kormányváltás következett be, az új kultusztárcának nem tetszett a meghívottak névsora, meg is vonta tőlünk a további támogatást. 2002-ben a visszatérő szocialista-liberális koalíció nem tartotta fontosnak az ifjúsági irodalom erőltetését. Egy bank ugyan szponzorált volna bennünket, ha a Kultuszminisztérium ír neki egy levelet, hogy ez fontos ügy. Ám ennek a levélnek a megírása hat hónapba került. A banknak közben kimerült a szponzorálásra szánt kerete, az eredeti összeg 40%-át kaptuk meg tőle. Többen ígértek még támogatást, ezért kuporgattuk el nem költött pénzünket. Most azonban kénytelenek voltunk feladni a harcot. Ezt a történetet rögzíti a lapszámba beleszerkesztett végelszámolásunk.

Ennyiből világos, hogy a főszerkesztő rossz lapmenedzser, mert nem tud támogatást szerezni. Sajnos nincs jobb lapmenedzserünk. Pontosabban: nincs lapmenedzserünk. Magunkat menedzseljük: rosszul. A csődbe ment pályázat egyébként elérte célját. Ha nem is írta meg minden meghívott író a könyvét, küldtek helyette mások is meg nem rendelt pályaműveket. A színvonal olyan volt, mint

általában a pályázatoknál. A lényeg: születtek kitűnő könyvek, ezek meg is jelentek. Meghívottjaink közül hamarosan három író kapta meg a Kossuth-díjat, ami Magyarországon a legmagasabb irodalmi, művészeti elismerés. Az egyiknek másfél évtizede nincsen más könyve, csak az, amit nekünk írt. Ez azonban senkit sem hatott meg. Pályázatunkat nem tudtuk befejezni. Nem azért adtuk fel, mert nem találtunk megfelelő szponzort, hanem azért, mert maga a Kincskereső is veszélybe került.

A diktatúrában kevés folyóirat kapott működési engedélyt. Ezekkel is folyton baj volt. Betiltottak számokat, cserélték a szerkesztőket (editor). A Kincskereső azonban sikertörténet volt. Vidéken alapították, mint már mondtam, harminchárom éve, fénykorában negyven-ötvenezer példányban fogyott el, sok iskolában havonta egyszer Kincskereső órákat tartottak az irodalomtanárok. Ennek az aranykornak vége. Vigasztalhatjuk magunkat azzal, hogy a természettudományos ismeretterjesztéssel foglalkozó magazinok kivételével valamennyi gyermekeknek szóló orgánnum megszűnt azóta. Vakok között a félszemű császár, tartja a közmondás, de mi siratjuk a félszeműnket.

A magyar folyóiratok száma erősen megnövekedett a demokráciában. Fenntartásukhoz hozzájárul az egykori funkciójából valamit megőrzött állam, létezik egy Nemzeti Kulturális Alapítvány. Ennek a Szépirodalmi Kuratóriuma osztja szét a szűkös keretből az egyes lapoknak jutó dotációt. Ez eddig úgy működött, hogy valaki pályázott, és kért ötvenezer dollárt. Aztán kapott huszonötöt vagy ötöt. A múlt ciklus legutolsó kultuszminisztere kreatív politikus volt. Egy hasonlóan kreatív elnököt kreált, akivel megreformálták a támogatási rendszert. A folyóiratokat fenntartani a szegénységi küszöb alatt unalmas és hálátlan munka. Nagy projekteket megcsinálni sokkal érdekesebb (így lett nálunk is Big Read). Ehhez azonban a folyóiratok számát csökkenteni kell. Ezt úgy is meg lehet csinálni, hogy szigorú vizsgálatokkal kijelölik a támogatottak körét. A többi lekapcsolják a lélegeztető gépről. Ehhez azonban keményen kell dolgozni, mert a szakmai bírálólat munkaigényes. Ehelyett egy nagyon kellemesen hangzó szabályt hoznak: nem lehet egy folyóiratnak kevesebb pénzt adni, mint az általa kért támogatás 80%-a. Ezzel ül oda az asztalhoz a kuratórium. A kuratóriumnak kétféle tagja van, az egyik, aki keveset tud a témáról, mert sohase csinált folyóiratot, a másik, aki nagyon is ért hozzá. Hiszen most is szerkeszt folyóiratot. Pályázott is. Azért ül itt, hogy magának ossza a pénzt. Persze amikor az ő folyóiratáról van szó, akkor szemérmesen kimegy a szavazásnál. Ilyenkor a többiek figyelnek, akik szintén sorra kerülnek. Az érdekeltek tehát megszavazzák a támogatást azoknak a lapoknak, amelyeket ők szerkesztenek, aztán azoknak, amelyekbe ők írnak, ha még marad pénz, abból kaphatnak a többiek. Már egyiknek jut. A Kincskeresőnek nem jutott. Ebben az évben, amely fennállásunk harmincharmadik éve, tehát veszélyes szám, maradtunk először támogatás nélkül.

Most nem a világ normális rendje ellen lázadok. 64 éves vagyok, megélek az írásaimból, már régen átadnám a főszerkesztői posztot, ha valaki arra érdemes, hajlandó lenne hobbiként végezni ezt a munkát. A rendszerváltás előtt volt a lapnak főszerkesztője, mindig egy tekintélyes egyetemi tanár, aki kapcsolatot tartott a közoktatással, volt egy helyettese, egy sokoldalú író, aki csinálta a lapot, és volt

egy főmunkatárs, mellesleg kiváló költő, aki állandóan kereste az új tehetségeket. Aztán persze volt művészeti szerkesztő, titkárnő, és leginkább egy kiadóvállalat, amely az anyagi gondoktól megszabadította a lapcsinálókat. Most többnyire egyedül vagyok. Az a baj, hogy inkább csak voltam. Dolgozni még tudok, de ezt az idegőrlő hajsztát már nem sokáig bírom. (Most is csődöt mondtam.) Bár megint reménykedhetek.

Ezt a január-februári számot ki tudtuk nyomtatni a banktól a pályadíjakra kapott pénzünk maradékából. Márciusi, áprilisi és májusi számunkra nem sikerült időben összehozni a pénzt, de már megvan. (Apránként szedtük össze, én magam is beleadtam azt, amit a gyermekkultúra szolgálatáért kapott díjam mellé adtak.) Szeptemberben várjuk vele a vakációról visszatért iskolásokat. Aztán majd csak lesz valami.

Az a fájdalom, hogy nem az *egyik* magyar gyermekfolyóirat került veszélybe, hanem az *egyetlen*. Tisztelt kollégám, Békés Pál, a kitűnő és sokoldalú író számtalan példát tud helyettem is mesélni arról, hogy mennyit romlottak az elmúlt másfél évtizedben a gyermekkultúra esélyei. A diktatúrának megvolt a jövőképe, ebbe beletartoztak a gyerekek is. Ma legfeljebb a családoknak van jövőképük, már amelyiknek van pénze ilyesmire.

Következő számunkban bocsánatot fogunk kérni az olvasótól, hogy ilyen bal eset ért bennünket, megkérjük, tartson ki mellettünk, ha leszünk. Ezzel el is fogyott a mondanivalóm. Még a hátsó borítóra hívnám fel a figyelmet. Tíz évvel ezelőtt zajlott le a magyar bankjegyek utolsó design-váltása. Ekkor a bankjegyeken szereplő portrékat is újraválogatták. A döntésre hivatott politikusok úgy döntöttek, hogy egy bankjegyre csak politikusok képét lehet kitenni. Egy ötszáz forintoson ne legyen egy éhenkórász költő, egy ezer forintoson pedig egy a hazájából az USA-ba menekült zenész. Vagyis nem kell sem Ady Endre, sem Bartók Béla. Mi azt a pillanatot ábráztuk, amikor a két kivágott arckép már felfelé szárnyal az Olimposzra, ahol Petőfi Sándor várja őket, akit a tízforintossal már korábban kivontak a forgalomból. Alatta felirat összegzi problémáinkat: „A kultúra kivonul a pénzből. A pénz már kivonult a kultúrából.”

Most nagyon szeretném hallani, látni, érezni válaszaikat.

* A szöveg angol nyelvű változata elhangzott a Nemzetközi Olvasástársaság (IRA) 21., budapesti kongresszusán, 2006. augusztus 7-én.

Folyóiratunk elektronikus változatában A jó gyermek és az ifjúsági könyv c. összeállítást közöljük a *Jövő Útjain* c. folyóirat 1934. évfolyamából.